

ТЕОРЕТИЧНА РОЗРОБКА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ БАКАЛАВРІВ З ТУРИЗМУ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Постановка проблеми. Модернізація системи вищої освіти в Україні викликана процесами глобалізації та інтернаціоналізації світового господарства, інтеграції європейської спільноти, соціально-економічними та політичними зрушеннями. Інтенсифікація життєдіяльності, нові соціально-економічні умови, динаміка змін на ринку праці спонукають до розробки, створення і впровадження в практику вищої школи перспективних моделей підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечувати поступальний розвиток суспільства.

Аналіз попередніх досліджень. Питання формування інформаційної культури розглядали багато вчених, зокрема: А. Єршов, В. Монахов, В. Корольок, І. Антипов і Г. Звенигородський, Л. Винарик, А. Суханов, Є. Семенюк, Л. Скворцов і А. Щедрин; питаннями вдосконалення туристичної освіти займалися В. Абрамов, Ю. Земліна, Л. Польова, Л. Сакун, М. Скрипник, В. Федорченко, Н. Фоменко, Г. Цехмістрова, ними визначено стратегічні напрямки підготовки фахівців сфери туризму.

Однак проблема формування інформаційної культури бакалаврів з туризму не достатньо обґрунтована і досліджена.

Мета статті — проаналізувати фахову наукову літературу з проблеми формування інформаційної культури бакалаврів з туризму.

Виклад основного матеріалу. Туристська освіта в Україні є порівняно новим напрямом у сфері вищої освіти. Існуюча до цього часу система підготовки фахівців з туризму була насамперед пов'язана з підвищенням їх кваліфікації. Проте такі заходи без фундаментальної освіти не розв'язують кадрової проблеми. Тому з'являються протиріччя між потребами туристичної галузі у висококваліфікованих фахівцях та іншими реаліями їхньої підготовки в Україні. Розв'язання цих протиріч активізує питання аналізу сучасних проблем професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах України.

За цих умов суттєво підвищуються вимоги до формування таких якостей особистості майбутніх фахівців сфери туризму, як професіоналізм, відповідальність, ініціативність, комунікабельність, креативність і моральність.

Головною проблемою в підготовці фахівців з туризму В. Єгоров вбачає надмірну академічність профільної вищої освіти при очевидній нестачі практичних навичок і знань у випускників, сектор підготовки фахівців з туризму не відповідає потребам туристичної індустрії, як у кількісному, так і в якісному відношенні [2, с. 14].

До проблем сфери туризму Я. Казарницькова відносить низький рівень послуг через непрофесійність кадрів. Туристським закладам не вистачає добре підготовлених фахівців, які б уміли застосовувати отримані теоретичні знання на практиці [4]. Автор вважає, що лише фахівець з високим рівнем професіоналізму зможе бути конкурентоспроможним на туристичному ринку, здатним до активної роботи, постійного самовдосконалення, спроможним глибоко аналізувати ринкову ситуацію. В якості джерела професійної підготовки, оновлення знань і перепідготовки кадрів важливо систематично враховувати тенденції, які виникають на ринку праці, а також у сферах економіки, права, готельного господарства, менеджменту тощо [4].

Нова схема підготовки фахівців з туризму обумовлена багатопрофільним характером туристичної діяльності, яка потребує фахівців різних професій, спеціальностей, кваліфікацій, принципово нових технологій обслуговування, на думку І. Шпаченко,

включає наступні аспекти: підготовка фахівців для підприємств, які безпосередньо беруть участь у розробці туристичного продукту; підготовку фахівців суміжних з туристичною галуззю [10].

В основу формування змісту професійної туристської освіти, на думку В. Федорченко, покладено інтегративну особистісно-орієнтовану парадигму освіти та загально педагогічні принципи: змістовно структурний принцип побудови системи неперервної професійної освіти; принцип багаторівневості професійних освітніх програм, який передбачає підготовку кадрів за різними освітніми і освітньо-кваліфікаційними рівнями та ступенями; принцип додаткового післядипломного професійного навчання; принцип маневреності освітньо-професійних програм, можливості одержання паралельної професійної освіти; принцип індивідуалізації професійної освіти; принцип наступності професійних освітніх програм; принцип інтеграції освітніх структур, створення навчальних науково-виробничих комплексів, асоціацій навчальних закладів різних рівнів акредитації одного професійного спрямування; принцип системності і послідовності як загально-динамічний принцип оформлення професійної туристської освіти [9].

У даний час професійна підготовка фахівців з туризму, як зазначає К. Воронова, як жодна інша галузь професійної освіти потребує теоретичного осмислення системного зв'язку між ідеями педагогічних наук і напрямками вдосконалення практики туристичної підготовки. Сучасний ВНЗ прагне до більш вираженої свободи дій у процесі надання освітніх послуг. На тлі цього виникає зіткнення інтересів: точне дотримання стандартів та навчальних планів з однієї сторони, та індивідуалізація навчального процесу з іншої [1].

На нашу думку, найбільш перспективними напрямками у підвищенні якості професійної підготовки фахівців з туризму є:

- практично-орієнтований підхід до навчання, який забезпечує використання у навчанні підприємницької бази спеціальності;
- заглиблення у виробниче середовище на базі вищого навчального закладу, за рахунок функціонування спеціалізованих кабінетів;
- залучення практиків-фахівців у викладанні основних дисциплін спеціальності;
- зв'язок практики з професійно-орієнтованими навчальними дисциплінами;
- створення інформаційної бази спеціальності, яка відповідає сучасним вимогам.

До основних вимог, що висуває до сучасного фахівця з туризму ринок туристичної індустрії, належать: професійна компетентність, високий рівень підготовки у сфері менеджменту, обізнаність у теоретичних питаннях туризму та економіки, вміння самостійно й оперативно приймати правильні рішення з урахуванням інноваційних процесів та новітніх тенденцій розвитку бізнесу; відношення працівника до справи, його особистої відповідальності, вміння працювати в колективі, виконувати додаткові функції за власною ініціативою, гнучкість у розумінні своїх функціональних обов'язків, участь у прийнятті рішення, готовності до перемін і т.п.

М. Желені акцентує увагу на тому, що зростання ролі інформації в туризмі супроводжується появою різноманітних технологій. Метою сучасних туристичних фірм є зберігання та захист мереж підтримки технологій, забезпечення їх стабільності [3].

За визначенням В. Квартальнова, нові інформаційні технології та ефективні комунікації забезпечують стрімкий розвиток ринку міжнародного туризму. Великого значення в туризмі набувають глобальні комп'ютерні мережі. Завдяки інформаційним технологіям зростає ефективність маркетингу в туризмі, споживач зможе швидко отримувати необхідну якісну інформацію про туристичний продукт [5].

Активне впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність туристичних підприємств, на думку І. Ополченцева, є необхідною умовою їх успішної роботи, оскільки точність, надійність, оперативність і висока швидкість обробки та передачі інформації визначає ефективність операційних та управлінських рішень у цій сфері. Великі капітальні вкладення в нові технології приведуть до вертикальної, горизонтальної та діагональної інтеграції туристичних підприємств. Інформаційні

технології забезпечують значне зростання продуктивності у сфері послуг, а також у туризмі [7].

Враховуючи потреби суб'єктів туризму та користувачів його послуг, як зазначає О. Хорунжак, інформаційні технології повинні відповідати таким основним вимогам: бути достатньо простими й доступними у користуванні, що важливо для споживачів, котрі не належать до категорії професіоналів у галузі автоматизації; відповідати критерію швидкої окупності і вимагати мінімальних затрат праці та коштів на забезпечення функціонування; характеризуватися широкими можливостями і гнучкістю до розвитку й удосконалення (доповнення); бути здатними самостійно поширювати відкриту інформацію з метою залучення нових клієнтів і споживачів [8].

Формування інформаційної культури фахівця з туризму буде досягнуто, як стверджує С. Конюшенко, якщо посилити увагу на наступні критерії: навчити студентів працювати з туристичною інформацією, наблизити навчання до конкретних інформаційних проблемам користувачів, їх безпосередньої практичної (навчальної) діяльності, і навіть створити умови для саморозвитку і самовдосконалення. На заняттях студенти отримують комплекс знань і умінь, необхідні користування електронними і традиційними інформаційними ресурсами; навчаються технології підготовки й оформлення навчальних і науково-дослідницьких робіт. Автор вважає, що інформація, подана у мультимедійній формі, краще запам'ятовується студентами; помітно зростає увага, зростає інтерес до занять; матеріал засвоюється набагато краще [6, с. 112].

Серед функцій формування інформаційної культури бакалавра з туризму ми виділяємо такі: адаптаційну функцію, яка передбачає узгодження очікувань та можливостей бакалаврів з туризму із вимогами професійного середовища та змінними умовами трудової діяльності; пізнавальну функцію, яка передбачає систематичне набуття студентами ґрунтових знань, необхідних для професійної діяльності; комунікативну, за допомогою опитувань і анкет, аналізу ринкових процесів і внутрішньофірмових досліджень підтримується зворотний зв'язок туристичних фірм з ринком і споживачем; інформаційну функцію, яка включає всі дії щодо оперування інформацією і передбачає збирання, обробку, аналіз і оцінку інформації з метою підвищення ефективності туристичної діяльності; виховну функцію, цікаві екскурсії і маршрути значною мірою здатні розширити світогляд фахівця з туризму, впливати на формування його естетичних уподобань.

Висновок. Важливе значення для формування інформаційної культури майбутнього фахівця з туризму мають уміння і навички системної, активної та вибіркової взаємодії із засобами масової інформації та комунікації, які відіграють провідну роль у формуванні сучасного інформаційно-освітнього середовища туристичної галузі. Оскільки формування навичок професійної інформаційної діяльності може і повинно відбуватися впродовж усього життя людини, необхідна цілісна і системна методика формування інформаційної культури майбутнього фахівця з туризму.

У подальшому дослідженні планується наукове обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування інформаційної культури бакалаврів з туризму.

Література:

1. Воронова К.С. Професійна підготовка фахівців в галузі туризм в рамках освітніх стандартів третього покоління / К.С. Воронова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.confcontact.com>.
2. Егоров В.Е. Проблемы профессиональной подготовки специалистов в сфере туризма: инновационный подход к их решению / В.Е. Желени. — Туризм: право и экономика. 2008. — №1. — С. 16-19.
3. Желени М. Использование современных информационных технологий в туристической отрасли Крыма / М. Желени. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vechervkarpatah.at.ua>.

4. Казарницькова Я.Л. Модель сучасного фахівця туристичної індустрії та його професійна компетентність / Я.Л. Казарницькова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : nvd.luguniv.edu.ua/archiv.
5. Квартальнов В.А. Туризм: Підручник / В.А. Квартальнов — М.: Фінанси і статистика, 2001. — 320 с.
6. Конюшенко, С.М. Формирование информационной культуры педагога в системе непрерывного профессионального образования. Монография / С.М. Конюшенко. — Калининград: Изд-во КГУ, 2004. — 198 с.
7. Ополченцев И.И. Маркетинг в туризме: обеспечение рыночной позиции: Учеб. пособие / И.И. Ополченцев. — М.: Советский спорт, 2003. — 187 с.
8. Хорунжак О.В. Развитие информационных технологий в туризме / О.В. Хорунжак. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru>.
9. Федорченко В.К. Теоретичні та методологічні засади підготовки фахівців для сфери туризму / В.К. Федорченко. — К.: Вид. дім «Слово», 2004. — 278 с.
10. Шпаченко І.А. Інноваційна складова професійної підготовки фахівців для сфери соціально-культурного сервісу і туризму / І.А. Шпаченко. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru>.

У статті здійснено аналіз наукової літератури. Охарактеризовано основні проблеми туристської освіти. Проаналізовано основні напрями вдосконалення підготовки фахівців сфери туризму. Визначено основні функції формування інформаційної культури бакалаврів з туризму: адаптаційну, пізнавальну, комунікативну, інформаційну, виховну.

Ключові слова: інформаційна культура, туризм, туристська освіта, фахівець з туризму.

В статье осуществлен анализ научной литературы. Охарактеризованы основные проблемы туристского образования. Проанализированы основные направления совершенствования подготовки специалистов сферы туризма. Определены основные функции формирования информационной культуры бакалавров с туризма: адаптационную, познавательную, коммуникативную, информационную, воспитательную.

Ключевые слова: информационная культура, туризм, туристское образование, специалист по туризму.

The analysis of scientific literature is carried out in the article. The basic problems of tourist education are described. Basic directions of perfection of preparation of specialists of sphere of tourism are analysed. The basic function's of forming of informative culture of bachelors are certain from tourism: adaptation, cognitive, communicative, informative, educator.

Key words: informative culture, tourism, tourist education, specialist on tourism.